יתומין שאמרו כו׳ בין לשבועה בין לזיבורית. וא״ת נשבועה היכי משכחת לה בקטנים לרב אסי דאמר בפרק שור היתומים (ערכין דף כב.) אין נזקקין לנכסי יתומים[א] אלא אם כן רבית אוכלת בהם[ב] ובשלמא זיבורית משכחת לה כשהודה ומת לרב הונא דאמר דמשום גררי אבל שבועה ליכא ולר״ת דמפרש[ג] דדוקא שותפות[ד] אמרו חכמים (סנהדרין דף סג.): דאסור לעשות עם העובד כוכבים שמא יתחייב לו שבועה אבל אם כבר נתחייב מותר לקבל הימנו כדי להגיל מידו וקרא דמייתי לא ישמע על פיך (שמות כג) אסמכתא בעלמא דקרא בישראל איירי[ה] אתי שפיר דאיכא לאוקמי בשטר שיש בו רבית ובעובד כוכבים שקיבל עליו לדון בדיני ישראל[ו] אבל לפי מה שפי׳ רבינו שמואל[ז] דאסור לקבל הימנו שבועה מק״ו דשותפות קשה[ח] וי״ל דמיירי בגר תושב שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים[ט] אי נמי כדמוקי לה בירושלמי בהכותב[י] תיפתר כשערב לו מן העובד כוכבים וקיבל העובד כוכבים להפרע מן החייב תחילה דאי לאו הכי העובד כוכבים בתר ערבא אזיל ואסור כדאמרינן באיזהו נשך (ב״מ דף עח.): אי נמי כר׳ יוחנן דאמרי[יא] נזקקין[יב] לכתובה[יג]: **תנו מאתים** זוז **בו׳**. דוקא בכי האי גוונא שאינו נותן להם בשוה אבל אם היה נותן להם בשוה אפילו בלא[יד] אחריות נמי כל הקודם בשטר זכה[טו] מדלא אמר תנו שש מאות לפלוני ופלוני ופלוני ש״מ דלהקדימם נתכוון: **גובה מכולם**. נראה דכל אחד יתן לפי חלקו כדאסכמן[טז] גבי בכור דנותן פי שנים ורבינו חננאל דימה למתניתין דפ׳ מי שהיה נשוי (כתובות דף נג.) ונראה שיש לחלק[יא]: **אע״ג** דקמא בינונית. קשה קלת דמאי קא סלקא דעתין דמקשה דלא מפרש דאין נפסד אלא אחרון והא רישא דקתני גובה מכולם על כרחך צריך לפרש דנפסדים כולם דהתם פשיטא דשקיל בינונית[יב]: **שמע** מינה במתנה נמי עבוד רבנן תקנתא. דאע״ג דיש לחלק בין מתנת שכיב מרע לשאר מתנות דלא מסיק אדעתיה דמית ויהיב כל נכסיו כדאמרינן לעיל דלא מסיק אדעתיה מלוה דמית לוה ואין כאן נעילת דלת לא משתבר ליה לחלק אי נמי[יג] הכא במתנה[יד] במקלא[טו] דהויא כמתנת בריא[טז]: **הכא** במאי עסקינן בבעל חוב. ומהכא משמע דגע״ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה דקתני יצא עליו שטר חוב כו׳ וכן הלכה במקרקעי[יז]: **והא** כל הקודם בשטר קאמר. אי במתנה אייר ניחא דפשיטא דאייר בשטר פקדתא דליכא לספוקי בשטרא אחרינא[יח]: **יג) אין** מוציאין לאכילת פירות. בפרק נערה (כתובות דף נא.): תניא אמשה גודין מן המשוחררין ותנא ושייר הכא והתם ואע״ג דהתם תני אמשה[יט] **לפי** שאין כתובין. פי׳ בקונטרס אע״ג דבפ״ק דבבא מציעא (דף טו.) אמרינן שכן כותב לוקח אבל איקוס ואשפי זבינא אלין אינון ועמליהון ושבחיהון[יא] ופירי דידהו מ״מ כיון דבשעת כתיבה לא הוי עדיין שום שבח אין קול לאותה כתיבה לפי זה הא דפריך והא מזון האשה והבנות כמאן דכתיבי דמי לאו מבנות פריך אלא מאשה שהיא בעולם[כ] אי נמי דבנות נמי מי לא עסקינן דהוו בעולם[כא] כגון דגירשה והדרה: **כתובין** הן אצל בני חורין. וא״ת אמאי לא משני[כב] אימור גררי אתפסה כדאמרינן לקמן ויש לומר דהשתא לית ליה האי שינויא אי נמי לקמן דמוקי לה בקנו מידו איכא למיחש לגררי והכא לא מיירי בקנו מידו וליכא למיחש לגררי[כג]: **רבי** חנינא קצובין וכתובין בעי. [כד] אריש לקיש[כה] לא מיבעיא ליה אי קצובין וכתובין בעי או לא[כו]: **ג) במקום שיש בני חורין.** דאתו לקוחות לאיגלויי ולמימר מיניה גבי שהרי יש לך מקום: **במתנה היאך.** אם שיעבוד של משועבדים הללו אינו מחמת מכר אלא שנתנם במתנה לאחר שלוה משה ושייר זיבורית לפניו היאך מיגבי מזיבורית בני חורין או מבינונית משועבדים: **אין אומרים לא הקודם בשטר.** לומה זכה ליקדם שלא יטלו אחרונים אלא מה ששייר הראשון שאם יחסר שלא ימצאו שם כל כך לא יהיה נפסד הראשון הא לא אמרינן דכיון דלא אמר אחריו לפלוני לאו דוקא אקדמיה אלא שאי אפשר להוציא שני דברים כאחד: **יצא עליו שטר חוב.** על המת לאחר שגבו אלו: **גובה מכולם.** כלומר כולן נפסדים בדבר אים אים לפי חלקו בעל ארבע מאות נפסד יותר מכולן שהדין לחזור ולחלק לאחר שיפרעו לזה מחלקו של אחד מהם שאם יצא עליהם חוב של מנה חולקין אותו לתשעה חלקים וישלם זה ב׳ חלקים וזה שלשה וזה ד׳: **גובה מן האחרון.** שאפילו יצא שט״ח קודם שגבו הן וגבה בעל חוב את חובו הוה הראשון לומה קודם לגבות את המגיע עד שיגבה כל חובו ואחריו יטול שני והשלישי יפסיד והשתא נמי לא שנא: **אין לו.** אין בשל אחרון כדי חיוב השטר: **מזיבורים גבי.** מבתרא כדאמרן דקמא קדים ואמר ליה כשנשתעבדו לי תחילה קודם שאמר ואחריו לפלוני היו שלי משועבדים והשאר בני חורין והוטל דינך עליהן הלכך בתרא שקל דינך אלמא במתנה נמי אמרינן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש ב״ח: **בנעל חוב.** אותן שאמר עליהם תנו להם כך וכך מלוים היו: **וליחזי שטרא.** דהלוה דמאן קדים אמאי אזלינן בתר דקדים ומאוחר דלוה לי נמי בריש כי לא אמר ואחריו אמאי גובה מכולם: **דליכא שטרא.** דהלוה דמלוה על פה הוא: **פקדמא.** לוואה: **ואי בעיים אימא.** לעולם אי קמא בינונית ובתרא זיבורית מקמא גבי דשקיל דייניה ולא אמר במתנה אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ומאי גובה מן האחרון אינו נפסד אלא אחרון דכי נמי גבי מקמא מחזר על האחרון וגובה ממנו דאמר ליה לית לך למשקל מקמאי: **ואי בעיים אימא.** דוקא גובה מן האחרון קאמר ואפילו הכי לא תפשוט מינה דאין נפרעין כו׳ והכא במאי עסקינן דשוו כולהו קרקעות או כולן בינונית או כולן זיבורית או כולן עדית: **לפי שאין כתובין.** הפירות הללו כשנכתב שטר מכירת הקרקע הגזולה עדיין לא היו ולא כתב בשטר אלא פלוני מכר קרקע פלונית לפלוני באחריות הלכך דמי הקרקע הוו כמלוה בשטר להחזיר אחריותו עליו אבל דמי הפירות הוי כמלוה על פה ולא טרפי ממשעבדי ואף על גב דכתב ליה אנא איקוס ואשפי זבינא אלין אינון ועמליהון ושבחיהון ופירי דידהון[ג] אהני לאחיוביה באחריות׳ וליגבי מבני חרי אבל ממשעבדי לא דטעמא דמלוה בשטר טרפא ממשעבדי משום דאית ליה קלא[ד] ולהך כתיבה לית לה קלא דבשלמא על הקרקע נפיק קלא פלוני מכר לפלוני וקיבל עליו אחריות אבל על הפירות שאינן עדיין בשעת מכירה אין קול יוצא: **כמאן דכתיבי דמי.** דתנאי בית דין הוא ומשניסת לו קול יוצא שהוא משועבד לה דתנן לא כתב לה בנן נוקבין דיהון ליכי מינאי כו׳ ואת תהא יתבא בביתי כו׳ חייב שהוא תנאי ב״ד בכתובות בפרק נערה (דף נב.): **מעיקרא לבני איתקן.** תנאי ב״ד כך היה שיהו כתובים אצל בני חורין ולא יהו משועבדים ככתובים אצל משועבדים לפי שאין לך אדם רוצה ליקח שדה מחבירו אם מזון אשתו ובניו[ה] מוחרים עליו עולמית: **קנודין**

עין משפט נר מצוה

יז א מיי׳ פי״ד מהל׳ מלוה ולוה הלכה ז סמג עשין סד טוש״ע ח״מ סימן קח סעיף ג וסעיף יז וטוש״ע אה״ע סימן לו סעיף טו:

יח ב מיי׳ פי״ט שם הלכה ז סמג עשין לד טוש״ע ח״מ סי׳ קס סעיף יח וסימן מיט סעיף ג:

יט ג מיי׳ פ״י מהל׳ זכייה ומתנה הל׳ יג [יד] סמג עשין פב טוש״ע ח״מ סימן קיא סעי׳ ח וסי׳ רנג סעי׳ ט:

כ ד מיי׳ פי״ט מהל׳ מלוה ולוה הלכה ב סמג עשין עד טוש״ע ח״מ סי׳ קיא סעי׳ ח:

כא ה מיי׳ פכ״ז מהל׳ מלוה ולוה הל׳ ז:

גליון הש״ס

גמ׳ במתנה היאך. עי׳ ב״ב קעה ע״ז תד״ה הא דמקויס:

פסקי רי״ד

יתומין שאמרו גדולים ואין צ״ל קטנים בין לשבועה בין לזיבורית. ואי ק׳ והא אמרינן בערכין בפרק שור היתומים (כב:) הלכה כרב הונא בריה דרב יהושע דאמר חיישינן דלמא צררי אתפשה והילכך אין נזקקין לנכסי יתומים ואפילו בשבועה עד דגדלי והכא אמרינן דבשבועה מיהת נפרעין וא״ת כגון שחייב מודה אי הכי שבועה מאי עבידתיה י״ל מאי דאמרינן הכא דנפרעין בשבועה מן היתומים מיתוקמא בכתובת אשה דנזקקין מנכסי יתומים משום חינא אבל לשאר חוב אין נזקקין ואפילו בשבועה עד דגדלי: ירושלמי (כתובות פ״ט ה״ד) אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשטר שהרבית אוכלת בו וי״א אף לכתובת אשה מפני מזונות וי״א אף לגזילה ולניזקין א״ר יוסי אף אנן תנן תרוויהון לגזילה מן הדא דתניא בהגזול ומאכיל (ב״ק קיא.) אם היה דבר שיש בו אחריות חייבים להחזיר ולניזקין מהדא אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית כך היא מתני׳ אין נפרעין מנכסי יתומים לניזקין אלא מן הזיבורית והתניא עמד הבן תחת האב הניזקין שמין להן בעידית וכו׳ א״ר יוסי לא קשיא כאן ביתום גדול כאן ביתום קטן ובהא פליג עם תלמודא דידן דאמרינן יתומים שאמרו גדולים ואין צ״ל קטנים בין לשבועה בין לזיבורית: **מתני׳** אין נפרעין מנכסי משועבדי׳ מקום שיש נכסים ב״ח ואפילו הן זיבורית אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם בעי רב אחדבוי בר אמי במתנה היאך תקנתא הוא דעביד רבנן משום פסידא דלקוחות אבל מתנה דליכא פסידא לא או דלמא מתנה נמי אי לאו דאית ליה הנאה מינה לא הוה יהיב ליה מתנה והילכך כלקוחות דמיא ופשיט מר קשישא לרב אשי דמתנה נמי עביד רבנן תקנתא בה כלקוחות ובפ׳ מי שהיה נשוי (כתובות צה:) איפסיקא הלכתא אישתדוף בני חורי טריף ממשעבדי:

מתני׳ אין מוציאין לאכילת פירות. פי׳ אכילת פירות תמצא אצל נגזל דאתי ושקיל לה לארעא ומשלם ליה כל פירי דשמט ואכיל מינה דהדרא ארעא והדרי פירי אבל ב״ח נהי דגובה שבח המגיע לכתפים (ב״מ טו:) מפני שהוא מחובר לקרקע אבל פירי דשמיט לוקח מההוא שדה לית לית ושבח נמצא בין בנגזל בין בבעל חוב אלא זה יש ביניהן שב״ח טורף את השבח ואינו נותן הוצאתו של לוקח שהוא אומר לו אילולי אתה שקנית שעבודי היה (לו) הלוה מוציא (ליה) הוצאות ומשביחה וחייתי טורפה ממנו ולא הייתי נותן לו מהוצאתו כלום וכל דיני שהיה על הלוה יש לי עליך שקנית שעבודי אבל הנגזל טורף השבח ומחזיר לו הוצאתו אם השבח מרובה על ההוצאה שאף אם מצאה ביד הגזלן היה דינו כך שאין לו לטרוף אלא את שלו ולא היתר ולמה ירויח הוצאתו של זה לא יהא אלא היורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות שיש לו הוצאתו אבל בע״ח בחובו הוא טורף הכל ואינו מחזיר כלום. ואם מכר ראובן לשמעון שדה ובא הנגזל וטרפה ממנו עם הפירות שאכל ממנה או שבא בע״ח דראובן וטרפה ממנו עם השבח שהשביחה וחזור שמעון על ראובן מפני שמכרה לו באחריות הקרן של שדה גובה מנכסים משועבדים אם אין לו בני חורין והפירות והשבח שהפסיד אינו גובה אלא מבני חרי וכן מזון האשה דכתב לה ואת תהא יתבת בביתי וכו׳ וכן מזון הבנות דכתב לה בנן נוקבין דיהוין ליכי מינאי וכו׳ אינן ניזונות אלא מנכסים בע״ח מפני תיקון העולם פי׳ מפני תקון הלקוחות ואמרינן מ״ט אמר עולא אר״ל לפי שאין כתובין פי׳ מוקי למתני׳ כגון ו) דכתב ליה אחריות על השבח ועל הפירות אלא כתב לו אני מוכר לך שדה זו באחריות ולא כתב לו אנא אקום ואשפי זבינייא אילין ועמליהון ושבחיהון ופירי דידהון וקסבר עולא כיון שמכר לו השדה באחריות דין הוא שישלם לו הפירות והשבח אבל מיהו ז) מבני חרי ולא ממשעבדי דכיון שלא כתב לו אחריות השבח

ו) ל״ל כגון דלא כתב ליה וכו׳ ודלא כפרש״י. ז) ל״ל לא גבי אלא מבני חרי וכו׳.

מסורת הש״ס

א) ב״מ קלח., ב) [ב״מ טו.], ג) [ב״מ טו.], ד) [קדושין יג.], ה) [ובגומרו רש״ש], ו) [בסנהדרין סג: תוס׳ ד״ה אסור וכבולות ב: תוד״ה שמא], ז) [בתוס׳ שם], ח) [כתובות פ״ט ה״ח], ט) [בערכין שם], י) [ל״ל אחריו. רש״ל וכ״ה בתוס׳ הרא״ש], יא) [ב״ב קכד.], יב) [שייך לעיל במשנה מח:], יג) [וע״ע תוס׳ כתובות נא: ד״ה ממשה וכו׳ ביתר ביאור], יד) [כפנינו שם ליתא וכן מוכח מתוס׳ שם ד״ה תדע שכך כותב וכו׳ הו״ל למכתב נמי ופיריהן וכו׳ ע״ש וקל״ע],

---

מוסף רש״י

שכיב מרע שאמר כו׳. להכי נקט שכיב מרע, דבדידיה איכא לאיפלוגי בין היכי דאמר אחריו לפלוני לאיכא דלא אמר, משום דראוי לחלק כל נכסיו בדבור פיו, לזה כך ולזה כך, אבל בריא רגיל ליתן לכל אחד בפני עצמו והבדר יזוע נמי מקנה תחלה ולמי לבסוף (רשב״ם ב״ב קלח.). **תנו מאתים** זוז כו׳. וכגון דלא אייר אחריהן כלום, דאי אייר מידי אלא חלק להם, אע״ג דמית לא קנו אלא״כ הקנה להם בקנין סודר כדפסקינן במי שמת (קנא:) מתנת שכיב מרע במקלא בעי קנין ואע״ג דמית (שם). **לפיכך** יצא עליו שט״ח. קודם שקבלו המעות, אי נמי כגון דהני מאתים זח ושלש מאות זוח הן שדות ששוות כך וכך דמים, הלכך אפילו לאחר שגבו גובה בעל חוב מהן, דמקבל מתנת שכיב מרע מירוחה שווה רבנן ומקרקעי דיממי משעבדי לבעל חוב (שם). **גובה מכולן.** שהרי לכולם נתכוין ליתן ביחד, אלא שאין אדם יכול להוציא שני דברים כאחד, וכגון שלא שקל בימים דהיינו ממלך, הלכך גובה מכולן, מן המעות ומעיט ומן הרב ירבה, כגון אם בא בעל חוב לטרוף תשע דינרין, גובה מן המאתים ב׳ דינר ומן השלש מאות שלש דינר ומן הד׳ מאות ארבע דינר והא דנקט הלי מרדכי, דנוטה הוא דנקט ומשום סיפא, דהיכא דאמר אחריו ואחריו דאחרון אחרון נפסד ואע״פ שאוהבו השכיב מרע יותר ליתן לו מתנה מרובה (שם). **אין לו.** כדי החוב, **גובה.** המותר, משלפניו (שם). **לפי אין קצובין.** ואין הלוקח יודע בכמה לזהר (כתובות נה.).

מוסף תוספות

א. קטנים. תוס׳ הרא״ש. ואפי׳ בשבועה עד דגדלי. תוס׳ רי״ד. ב. כי המלוה ברבית אין מוסרין לו שבועה. ר״ן על הרי״ף. ג. לשון הרשב״א: דדוקא לכתחילה אמרו חכמים אסור לעשות שותפות עם העכו״ם. ד. ולפני עור ליכא דבני נח לא הוזהרו על כך. תוס׳ סנהדרין סג: ד״ה אסור. ה. לענין השבועה. תוס׳ הרא״ש. ו. ואין לומר דנקט שבועה משום גדולים, מדפרך תלמודא ודלמא ה״מ לענין שבועה אלמא דבקטנים נמי שייך שבועה. תוס׳ הרא״ש. ז. שנשבע בשם. תוס׳ כתובות לד. ד״ה שמעלת. ולא קבל עליו שלא ליטול רבית. רשב״א. ח. לנכסי יתומים. רשב״א. ט. משום מזוני או משום חינא. רשב״א. י. [ד]פשיטא ד׳אחריו׳ קאמר. מיט״ק. יא. ואינה ראיה גמורה דדלמא שאני ירושה לפי שאין להן בנכסים כלום אלא מה ששייר בע״ח של אביהם וכן דחו בתוס׳. רשב״א. יב. הרשב״א מביא מילוק בין כבוד לכסף ויש לעי׳ האם זה כוונת התוס׳ [ועי׳ מהר״ם שי״ף שפי׳ בענין אמרן]. יג. וי״ל דהתם ודאי שייך לומר לשון גובה דמאיזה מהם שירצה גובה, אבל הכא שאינו יכול לגבות אלא מן האחרון לא משמע לי׳ לפרושי אין נפסד אלא אחרון. תוס׳ הרא״ש ועי׳ עוד מירוח בדברינו קרבקש. יג. דלעולם מתנת שכ״מ כירושה היא. ר״ן. יד. שכ״מ. ר״ן. טו. ובקנין, עסקינן. ר״ן. טז. ומה ששייר אינו מספיק לחובו, א״נ וכו׳ דאשתדוף בני חרי גבי ממשעבדי. רבנו קרבקש. יז. ושמענין מהא, דאפי׳ למ״ד מה שגבה לא גבה, לענין בינונית וזיבורית מה שגבה גבה. רשב״א. יח. אלא אי אמרת בבע״ח, סתמא דמלתא כל הקודם בשטר חובו קאמר, ואהדר לי׳, לדידיה נמי שטר פקדתא היא. רשב״א. יט. והא דפריך בפ״ק דקידושין (סז:) גבי ד׳ מעניקין להם ג׳ באיש וג׳ באשה כו׳ תנא תני ארבעה ואת אמרת תנא ושייר, היינו משום דקתני ׳ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהם׳. תוס׳ כתובות נא: ד״ה ממשה. כ. אבל מבנות לק״מ דאע״ג דכתיבי כיון דלא היו בעולם בשעת כתיבה, לא מהניא כתיבה. תוס׳ הרא״ש. כא. בשעת כתיבה. תוס׳ הרא״ש. כב. [ד]כיון דבתנאי ב״ד קא אכלה. רשב״א. כג. וטעמא דהכא לא מצי למימר לקמן כיון דמיירי בקנו מידו. תוס׳ הרא״ש. כד. דאיכא למימר דאתא לאוסופי אטעמא דר׳ יוחנן, אבל. תוס׳ הרא״ש. כה. שלא הזכיר כ״א ׳כתובים׳. תוס׳ הרא״ש. כו. [ד]פשיטא לי׳ דלא בעי קצובים. תוס׳ הרא״ש.